

Molier - Skąpiec

1. Relacje rodzinne w krzywym zwierciadle komedii. Omów zagadnienie na podstawie Skąpca Moliera. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Relacje rodzinne to temat, który dla niektórych zapewne kojarzy się pozytywnie, jednak wiele osób może reagować niechęcią na poruszanie tego zagadnienia. Często bywają one skomplikowane, pełne bolesnych wspomnień i aspektów, o których lepiej nie wspominać. Relacje rodzinne są często pojawiającym się w literaturze motywem, a skomplikowane stosunki między krewnymi napędzają akcję danego utworu. Wielu twórców decyduje się na ukazanie relacji rodzinnych w krzywym zwierciadle komedii i wówczas czytelnik widzi wszystkie jej wady, które co prawda ukazane są jako zabawne, ale w prawdziwym życiu mogą być zarzewiem konfliktu czy problemów rodzinnych. Tego typu obraz znaleźć można w „Skąpcu” Moliera oraz w „Zemście” Aleksandra Fredry.

W „Skąpcu” Molier stworzył rodzinę, która podlega władzy głowy rodziny, czyli Harpagona. To on decyduje o wszystkich aspektach życia rodzinnego, jest to jednak dla jego bliskich problem, główny bohater jest bowiem skąpcem, który ogląda i liczy przed wydaniem każdy grosz. Jego skąpstwo ogranicza całą rodzinę, która nie ma dostępu do majątku i żyje poniżej dostępnego dla niej standardu ze względu na decyzje Harpagona. Relacje w tej rodzinie są wybitnie skomplikowane także ze względu na to, że Harpagon decyduje o losie swoich dzieci i planuje dla nich związki małżeńskie, na których wzbogaci się on sam. Ignoruje przy tym potrzeby Elizy i Kleanta, którzy chcieliby spędzić życie z osobami, które kochają, nie zaś takimi, które finansowo zadowolą ich ojca. Sytuacja staje się wręcz kuriozalna, gdy Harpagon postanawia poślubić ukochaną swojego syna. To wydarzenie dobitnie pokazuje, jak skomplikowane są stosunki tytułowego skąpca z jego dziećmi i jak bardzo dysfunkcyjna jest ta rodzina. Ojciec nie dba o uczucia dzieci, nie zawaha się nawet przed poślubieniem ukochanej syna, zdając sobie sprawę z łączącego tych dwoje uczucia. Molier przedstawił to w lekkiej, komediowej formie, jednak po głębszej refleksji czytelnik widzi, jak smutna i nieszczęśliwa jest ta rodzina. Eliza i Kleant na dodatek pragną za wszelką cenę wyrwać się z domu rodzinnego i uciec daleko od wpływów ich ojca, który ani nie szanuje swoich dzieci, ani nie pragnie dla nich niczego dobrego. Owładnięty obsesją gromadzenia pieniędzy Harpagon nie zważa na cudze uczucia, majątek zastępuje mu rodzinę i miłość Elizy i Kleanta.

Obraz skomplikowanych relacji rodzinnych przedstawionych w sposób komediowy, stworzył także Aleksander Fredro w utworze „Zemsta”. Opisał konflikt dwóch zwaśnionych rodów, w który intensywnie zaangażowani są ich przedstawiciele - Cześnik Raptusiewicz i Rejent Milczek. Od lat toczą spór o zamek, w którym mieszkają obie rodziny, a w awanturze tej sięgają po często niekonwencjonalne rozwiązania. Cześnik i Rejent są swoją walką tak pochłonięci, że nie zauważają tego, co dzieje się w ich domach. Mianowicie siostrzenica Cześnika, Klara Raptusiewiczówna i syn Rejenta, Wacław Milczek, są w sobie zakochani i potajemnie spotykają się ze sobą, tak by ich opiekunowie nie dowiedzieli się o ich relacji. Chcą się pobrać, jednak spór między rodami skutecznie może im to uniemożliwić. Muszą walczyć z toczącymi się wokół nich intrygami, Cześnik i Rejent mają wobec nich własne plany dotyczące ewentualnych małżeństw. Nie ma w tych rodzinach miejsca na szczere rozmowy czy wyrażanie na głos swoich pragnień i potrzeb. Fredro

opisał te perypetie jako zabawne, jednak po przyjrzeniu się im bliżej widać, że Wacław i Klara tak naprawdę walczą o to, by samodzielnie kształtować swój los i unikać nieszczęśliwych związków, w jakie wplątałiby je członkowie ich rodzin w ramach realizacji własnych celów, niepowiązanych z planami Wacława i Klary. Tak naprawdę walczą więc oni o wyzwolenie się spod wpływu rodziny i o swoje własne marzenia i szczęście.

Komedia często służy więc jako krzywe zwierciadło wielu zjawisk, także tych związanych z rodzinnymi relacjami. Stosunki między krewnymi często mogą wydawać się więc zabawne, gdy autor punktuje w tekście ich wady, po głębszym zastanowieniu się jednak widać, że często bohaterowie rozpaczliwie walczą o to, by móc samodzielnie o sobie decydować i nadać życiu taki kształt, jakiego oni sami pragną dla siebie i swoich najbliższych.

2. Konflikt pokoleń jako motyw literacki. Omów zagadnienie na podstawie *Skąpca* Moliera. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

Od zawsze młodsi nie zgadzają się ze starszymi i mają inny pomysł na świat, a dzieci buntują się przeciwko rodzicom, odrzucając ich prawa, zasady i normy. Często konflikt ten rozciąga się na różne aspekty życia, jak miało to miejsce w przypadku sporu romantyków z klasycystami, gdzie młodsi twórcy odrzucali światopogląd narzucany im przez starszych. Obraz konfliktu międzypokoleniowego znajduje więc także swoje odzwierciedlenie w literaturze i jest w niej często portretowany. Motyw ten odnaleźć można w takich dziełach jak „Skąpiec” Moliera czy „Tango” Sławomira Mrożka.

W „Skąpcu” Moliera konflikt między ojcem a jego dziećmi jest bardzo ostry i wyraźnie zarysowany. Nie ma w tej rodzinie bliskich więzi, jej codzienność opiera się niemal wyłącznie na problemach. Ich źródłem jest ojciec, głowa rodziny, czyli Harpagon - człowiek chorobliwie skąpy, skupiony wyłącznie na powiększaniu majątku, pozbawiony jakichkolwiek sentymentów względem swoich dzieci, czyli Elizy i Kleanta. Harpagon zarządza wszystkimi wydatkami rodziny, przez co inni cierpią, jego skąpstwo odbija się na nich i na ich codziennym życiu. Kleant i Eliza pragną innego życia niż to, które planuje dla nich ojciec. Chce on bowiem zaaranżować dla nich małżeństwa, dzięki którym jego majątek się powiększy, Kleant i Eliza chcą za to wbrew jego woli zawrzeć związki małżeńskie z miłości. Dzieci buntują się więc przeciwko ojcu, nie zgadzają się z jego decyzjami i pragną dokonywać własnych wyborów, motywowanych ich szczęściem, nie zaś pieniędzmi. Jest to główna oś konfliktu międzypokoleniowego w rodzinie Harpagona. On zaś tymczasem nie zwraca na potrzeby dzieci większej uwagi - istnieją one dla niego jako źródło dodatkowego zarobku w przyszłości, sam Harpagon skupia się zaś nieustannie na swoich pieniądzach. Jego postawa oraz gniew dzieci, które chcą wyrwać się spod opieki ogarniętego obsesją ojca, prowadzi do rozłamu w rodzinie. Kleant i Eliza ostatecznie podążają za swoimi pragnieniami, Harpagon zaś zostaje sam ze swoim majątkiem. Konflikt między pokoleniami w „Skąpcu” jest więc wyjątkowo ostry i kończy się absolutnym rozłamem w rodzinie - dzieci nie chcą znać ojca, który nie potrafił się o nie zatroszczyć, sam zaś Harpagon nie interesuje się ich losem.

Innym przykładem konfliktu między pokoleniami jest ten, który ma miejsce w „Tangu” Sławomira Mrożka. Jest to konflikt wartości między synem Arturem, a jego rodzicami, Stomilem i Eleonorą. Rodzice są tu przedstawicielami pokolenia, które buntowało się tak skutecznie, że zniosło wszelkie normy i zasady społeczne. W wyniku tego ich syn, Artur, nie ma się już przeciwko czemu buntować. Pragnie więc aby w domu zaczęły panować jakieś zasady, przeciwko którym mógłby się buntować. Jest to tak zwany odwrócony bunt. Artur próbuje nieustannie sprzeciwiać się rodzicom, rozpaczliwie pragnąc jakiejś zmiany, która przyniesie ład, porządek i zasady, którymi będzie się mógł kierować w życiu. Artur dorastał bowiem w chaosie, gdzie nikt nie stosował się do żadnych praw czy moralności, co widać po tym, że jego matka ma jawny romans z Edkiem. Bunt Artura ma więc na celu przywrócenie światu jakiegokolwiek porządku, w którym bohater mógłby się odnaleźć. Jednak jego wysiłki nie przynoszą pożądanego rezultatu - jego rodzice nie pragną bowiem zmian. Artur w swoim buncie ponosi porażkę, jest przegraną stroną konfliktu pokoleniowego, a ostatecznie ginie, zabity przez Edka. Jest to ostateczny symbol upadku jego racji i jego buntu.

Konflikt pokoleń jest więc motywem często i chętnie wykorzystywanym w literaturze i ogólnie w sztuce. Obrazowany jest on na wiele sposobów i najczęściej dotyczy różnic w światopoglądach ludzi młodszych i starszych i chęci prowadzenia przez nich życia odmiennego od tego, jakie urządziły dla nich poprzednie pokolenia. Starszym trudno jest zrozumieć nowe wartości, jakie rodzą się na ich oczach, a młodzi z kolei nie pojmują, jak inne pokolenia mogą nie dostrzegać ogromnej potrzeby zmiany świata. To właśnie może prowadzić do napięć, które często przeradzają się w konflikty.